www.porwaniprzezekonomie.pl

SCENARIUSZ LEKCJI

Mordercza spirala – czyli jak nie dać się wkręcić inflacji

na podstawie książki

prof. Witolda Orłowskiego

„Ekonomia dla Ciekawych”

w ramach projektu „Porwani Przez Ekonomię”

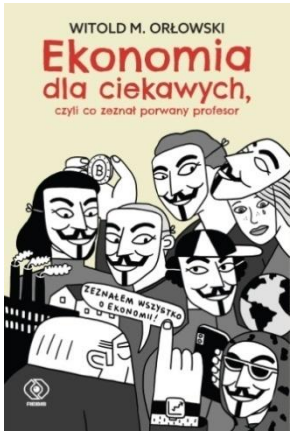

SCENARIUSZ LEKCJI PRZEZNACZONY DLA: uczniów/uczennic szkół ponadpodstawowych na lekcjach przedmiotu podstawy przedsiębiorczości, biznesu i zarządzania, geografii oraz innych przedmiotów, na których jest poruszana tematyka ekonomiczna

CZAS TRWANIA: 45 minut (opcjonalnie 90 minut)

CELE KSZTAŁCENIA:

Uczeń:

- zna i rozumie pojęcia: inflacja, spirala inflacyjna, inflacja zawieszona, hiperinflacja;
- zna negatywne skutki wysokiej inflacji dla gospodarki i społeczeństwa;
- zna sposoby walki państwa z inflacją oraz ich skutki;
- rozumie, że stopa inflacji dla poszczególnych ludzi będzie różna, gdyż zależy od ich wydatków, lecz zawsze inflacja jest najbardziej dotkliwa dla osób mniej zamożnych;
- rozumie dlaczego najskuteczniejszym sposobem na zatrzymanie spirali inflacyjnej jest ograniczenie ilości pieniędzy na rynku;
- potrafi wymienić i wyjaśnić kolejne etapy powstawania spirali inflacyjnej;
- analizuje zmiany cen wybranych towarów w Polsce w latach 2000-2023;

- oblicza stopę inflacji dla przykładowego koszyka dóbr;
- jest przekonany, że koszty przerwania spirali inflacyjnej dla społeczeństwa są duże, lecz niewspółmierne do katastrofalnych efektów, jakie dla gospodarki i społeczeństwa przyniesie zaniechanie walki państwa z inflacją w dłuższej perspektywie czasu.

ZAPISY Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

BIZNES I ZARZĄDZANIE (zakres podstawowy)

WO: II.5. Samodzielne obserwacje zjawisk zachodzących w gospodarce i wyciąganie wniosków na podstawie tych obserwacji; II.6. Uwzględnianie prostych informacji gospodarczych oraz podstawowych wskaźników ekonomicznych w podejmowanych decyzjach dotyczących życia prywatnego i w planach na przyszłość. **WS:** III.6. identyfikuje podstawowe parametry charakteryzujące gospodarkę (w tym produkt krajowy brutto (PKB), inflację, zatrudnienie, bezrobocie).

BIZNES I ZARZĄDZANIE (zakres rozszerzony)

WO: II.5. Pozyskiwanie i analizowanie danych (mierników i wskaźników), prognoz ekonomicznych dotyczących funkcjonowania gospodarki Polski, Unii Europejskiej i świata oraz podejmowanie na ich podstawie przemyślanych decyzji; III.2. Dostrzeganie roli informacji i badań ekonomicznych w podejmowaniu decyzji osobistych i w ramach zarządzania przedsiębiorstwem, państwem i jednostkami samorządu terytorialnego. **WS**: II.11. wyszukuje i analizuje prognozy gospodarcze oraz dyskutuje nad ich trafnością.

METODY KSZTAŁCENIA: praca z tekstem, pogadanka, ćwiczenia techniczne (obliczeniowe), ćwiczenia kształcące formalnie (dedukcja), kreatywne pytanie- kreatywne myślenie, obserwacja pośrednia

FORMY PRACY: indywidualna, grupowa, zbiorowa

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:
Przesłuchanie nr 5: Dlaczego rosną ceny? z książki „Ekonomia dla Ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor" autorstwa Witolda M. Orłowskiego, polecenia dla uczniów 1-4 (zał.1), prezentacja „Przesłuchanie nr 5: Dlaczego rosną ceny? Dodatkowe materiały od Profesora" (zał.2), schemat spirali inflacyjnej (zał.3), uzupełnianka podsumowująca (zał.4)

WYPOSAŻENIE TECHNICZNE: komputer z dostępem do Internetu, rzutnik.

ETAPY LEKCJI:
1. Przygotowanie przedlekcyjne (90 min.)
2. Nawiązanie – zadanie obliczeniowe (10min.)
3. Czym jest inflacja? (5 min.)
4. Dlaczego wysoka inflacja jest taka zła? (5 min.)
5. Skąd się bierze inflacja i kto jest jej winny? (15min.)
6. Jak walczyć z inflacją? I co będzie, jeśli się poddamy? (7 min.)
7. Podsumowanie (3 min.)

SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEBIEGU LEKCJI

1. Przygotowanie przedlekcyjne (90 min.)

Rozpocznij pracę ze scenariuszem lekcji z tygodniowym wyprzedzeniem, stosując strategię odwróconej klasy. Zleć uczniom do wykonania w domu, przed lekcją, dwa zadania:

Zadanie 1
Przeczytaj uważnie treść „Przesłuchania nr 5: Dlaczego rosną ceny?" z książki „Ekonomia dla Ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor" autorstwa Witolda M. Orłowskiego. Na podstawie treści przesłuchania, własnymi słowami wyjaśnij, czym jest:

- inflacja
- gra popytu i podaży
- spirala inflacyjna
- inflacja zawieszona
- hiperinflacja

Zadanie 2
Wyszukaj w Internecie artykuł dotyczący obecnego poziomu inflacji w Polsce, jej przyczyn lub konsekwencji i przeczytaj go uważnie. Zapewne nie wszystkie informacje w nim zawarte są dla Ciebie zrozumiałe. Wynotuj swoje wątpliwości i pytania dotyczące inflacji (np. pojęcia i zjawiska, których nie rozumiesz, stwierdzenia i wnioski, z którymi się nie zgadzasz itp.).
Efektem wykonania tego zadania ma być notatka z zapisanym źródłem artykułu i przemyśleniami ucznia/uczennicy.

LEKCJA W KLASIE

2. Nawiązanie (10min.)

- Rozpocznij lekcję od łatwego ćwiczenia obliczeniowego. Powiedz uczniom, że bohaterowie książki „Ekonomia dla Ciekawych, czyli co zeznał porwany profesor", której fragment przeczytali, spierają się w kwestii wysokości i znaczenia inflacji dla ich domowych budżetów.
- Rozdaj uczniom zadania obliczeniowe (zał.1, po jednym na dwójkę uczniów)i daj im pięć minut na jego wykonanie. Niech jedna osoba z dwójki oblicza procentowy wzrost cen poszczególnych towarów/usług, a druga – stopę inflacji.
- Bohaterami każdego z zadań są rówieśnicy uczniów, którzy dokonują porównania cen określonych towarów i usług w marcu 2022 i 2023 roku. Zadaniem uczniów jest obliczenie procentowych zmian cen poszczególnych towarów/usług i stopy inflacji, jaka dotknęła każdego z bohaterów. W zadaniach celowo dobrano towary/usługi tak, by wysokość stopy inflacji, jaką obliczą uczniowie, różniła się. Wzrost cen towarów/usług w zadaniu, określono na podstawie raportu GUS „Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych w marcu 2022 r.".
- Po wykonaniu zadań przez uczniów zapytaj, jaka jest wysokość obliczonej przez nich stopy inflacji. Wyniki uczniów będą różne.
- Zapytaj uczniów dlaczego ich wyniki się różnią, by doszli do wniosku, że poziom wzrostu cen był różny, w zależności od towaru/usługi, jaką kupowali bohaterowie.
- Zapytaj uczniów, które towary/usługi podrożały najbardziej i jak sądzą, dla kogo z bohaterów miało to największe znaczenie. Doprowadź uczniów do wniosku, że inflacja jest najbardziej dotkliwa dla osób najmniej zamożnych, których budżet jest ograniczony i muszą przeznaczyć niemal całość dostępnych środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb.

3. Czym jest inflacja? (5 min.)

a) Rozpocznij właściwą część lekcji od burzy mózgów, bazując na wynikach pracy uczniów przed lekcją w ramach zadania 1 i nawiązania. Zapytaj uczniów, czym jest inflacja. Na podstawie odpowiedzi uczniów skonstruuj wspólnie z uczniami ich definicję inflacji.

b) Wyświetl prezentację (zał. 2) „Przesłuchanie nr 5: Dlaczego rosną ceny? Dodatkowe materiały od Profesora". Prezentując slajd nr 5, powtórz definicję inflacji i wyjaśnij, że wyraża się ją stopą inflacji, o czym już wiedzą, bo sami ją przed chwilą policzyli.

c) Poproś uczniów, by porównali, jak rosły ceny wybranych towarów w Polsce w latach 2000-2023.Doprowadź ich do wniosku, że odkąd się urodzili, ceny wszystkich towarów wzrosły, choć różnym tempie i skali. Puentując omawianie slajdu 5 obal mit, że GUS podaje nieprawdziwą stopę inflacji, wyjaśniając, że wskaźnik inflacji podawany przez GUS prezentuje przeciętny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w danym okresie.

d) Następnie wyświetl slajd 6 prezentacji, wskazując, że stopa inflacji jest zmienna, a jej bezpieczny dla gospodarki i portfeli ludności poziom to 2-3 %.

4. Dlaczego wysoka inflacja jest taka zła? (5 min.)

a) Poprowadź uczniów do odpowiedzi na pytanie: dlaczego wysoka inflacja jest taka zła? Stosując pogadankę w myśl pytaniowego układu treści – w odpowiedzi na podawane przez nich argumenty, zadawaj im kolejne logicznie następujące po sobie pytania, stawiane na podstawie ich odpowiedzi.

Np. jeśli uczniowie stwierdzą: „ludzie mają przez nią mniej pieniędzy"- zapytaj: „przecież zarabiają tyle samo, to dlaczego twierdzicie, że mają mniej pieniędzy?, gdy odpowiedzą: „bo ceny w sklepach rosną", zapytaj dalej: „a dlaczego sprzedawcy podnoszą te ceny? i czy wszyscy podnoszą tak samo?". Staraj się prócz zadawania pytań, kontrować odpowiedzi uczniów i je podważać, np. jeśli uczniowie stwierdzą: „w sklepach podnoszą ceny, bo chcą jeszcze więcej zarobić", to zapytaj: „A myślicie, że koszty sprzedaży nie rosną? Przecież trzeba więcej zapłacić pracownikom i za prąd!" itd.

b) Podsumuj pogadankę zestawieniem najważniejszych konsekwencji inflacji, wyświetlając slajd 7 prezentacji.

5. Skąd się bierze inflacja i kto jest jej winny? (15 min.)

a) Zapytaj uczniów: Kto w takim razie jest winny inflacji? Sprowokuj ich do swobodnego, wręcz emocjonalnego wygłaszania swoich opinii, by zobaczyli, że każda grupa obwinia innych: konsumenci winią sklepikarzy, sklepikarze producentów, producenci pracowników domagających się podwyżek i rząd itd.

b) Po udzieleniu przez uczniów odpowiedzi (zapewne wskażą różnych winnych), wyświetl slajd 8 prezentacji i poproś uczniów, by to oni wyjaśnili Tobie jego przesłanie. Podsumowując wypowiedź uczniów, podkreśl, że każdy przyczynia się do powstawania inflacji.

c) Następnie, by uczniowie zrozumieli mechanizm powstawania inflacji i zagrożenia spiralą inflacyjną, zastosuj zmodyfikowaną na potrzeby lekcji metodę kreatywnego pisania- kreatywnego myślenia:

- Podziel uczniów na grupy 3-4 osobowe i rozdaj każdej z grup schemat powstawania inflacji (zał. 3), nie informując ich, co prezentuje otrzymany materiał.
- Zadaniem uczniów będzie krótkie odpowiadanie na kolejne pytania na schemacie, podążając za strzałkami. Poproś, by każda grupa rozpoczęła swoją pracę nad uzupełnianiem ryciny od lewego dolnego rogu.
- Przebieg pracy będzie następujący:
  - każda grupa uczniów odpowiada na pytanie pierwsze: „Co robią dostawcy towarów?" w sytuacji impulsu do wzrostu cen i zapisuje przy nim na schemacie swoją odpowiedź,
  - następnie każda grupa przekazuje schemat ze swoją odpowiedzią kolejnej grupie, zgodnie z ruchem wskazówek zegara, by ta, na podstawie pracy poprzedników, odpowiedziała na kolejne pytanie: „Co robią

sprzedawcy w sklepach?" i przekazała schemat kolejnej grupie, by ta z kolei zmierzyła się z kolejnym pytaniem, itd.

- Przekazywanie schematów między grupami odbywa się po każdym pytaniu, na sygnał zmiany wydany przez nauczyciela, aż schematy zostaną w pełni uzupełnione odpowiedziami na pytania.
- W ten sposób każdy ze schematów będzie końcowo zawierał historię rozwoju inflacji napisaną krok po kroku przez kolejne grupy.
- Po uzupełnieniu schematów wyświetl uczniom slajd 9 prezentacji. Proś kolejno uczniów z różnych grup, by opowiadali krok po kroku, co dzieje się na rynku w danym momencie. Animacja przygotowana na slajdzie, pozwoli Ci na stopniowe odkrywanie kolejnych etapów wzrostu inflacji i nakręcania się spirali inflacyjnej.
- Po zakończeniu historii opowiedzianej przez uczniów, podkreśl, że taki mechanizm nazywany jest spiralą inflacyjną!

6. Jak walczyć z inflacją? I co będzie, jeśli się poddamy? (7 min.)

Tę część lekcji poprowadź metodą pogadanki, zadając uczniom pytania i udzielając kolejnych wyjaśnień.

a) Zapytaj uczniów: co można zrobić, by przerwać spiralę inflacyjną? Zapewne uczniowie odpowiedzą, że należy zakazać sprzedawcom podwyższać ceny, gdyby na to nie wpadli- podpowiedz im to rozwiązanie.

b) Wyświetl slajd 10 prezentacji i wyjaśniając dlaczego takie rozwiązanie nie jest dobre. Zapytaj, czy rodzice opowiadali im o kolejkach do sklepów w okresie PRL i wyjaśnij dlaczego powstawały.

c) Zapytaj, czy mają pomysł na jakieś inne rozwiązanie? Wysłuchaj propozycji uczniów, a następnie wyświetl slajd 11 prezentacji tłumacząc, dlaczego jedyną receptą na przerwanie spirali inflacyjnej jest ograniczenie ilości pieniędzy na rynku. Podkreśl, że jest to kluczowe zadanie władz państwowych prowadzących politykę pieniężną w danym kraju. Zapytaj, jakie niekorzystne skutki niesie jednocześnie to rozwiązanie.

d) Następnie zapytaj uczniów, co się stanie, jeśli nie podejmiemy walki i nie przerwiemy spirali inflacyjnej. Gdy uczniowie podadzą pomysł gwałtownego wzrostu cen, wyświetl slajdy 12 i 13 prezentacji. Wyjaśnij czym jest hiperinflacja, na przykładach gwałtownych wzrostów cen w Niemczech i Wenezueli.

e) Podkreśl, że działania państwowe w postaci ograniczania ilości pieniędzy na rynku, m.in. poprzez podnoszenie stóp procentowych, czy ograniczanie wydatków z budżetu państwa, pomimo swej dotkliwości dla obywateli, są konieczne. Inaczej czeka nas katastrofalna w skutkach hiperinflacja.

7. Podsumowanie (3 min.)

a) Na podsumowanie lekcji rozdaj każdemu z uczniów prostą uzupełniankę (zał. 4) i daj uczniom 2 minuty na jej wypełnienie.

b) Wyświetl slajd 14 prezentacji, by uczniowie sprawdzili poprawność swoich odpowiedzi.

ZADANIE DOMOWE

Zadanie 1 Czy znasz Gapminder? Jest to narzędzie umożliwiające analizę zmian poziomu różnych wskaźników w czasie w niemal wszystkich krajach świata. Wykorzystaj Gapminer do analizy zmian poziomu inflacji w latach 1960-2020, klikając link:
https://www.gapminder.org/tools/#$model$markers$line$encoding$y$data$concept=inflation_annual_percent&space@=country&=time;;&scale$type:null&domain:null&zoomed:null;;&frame$value=2020;;;;;&chart-type=linechart&url=v1

- z prawej strony wykresu wybierz minimum pięć krajów (w tym Polskę), których przebieg zmian inflacji chcesz zaobserwować,
- naciśnij „play" i zaobserwuj jak zmieniał się poziom inflacji w tych krajach na przestrzeni 60 lat. Zapisz najważniejsze wnioski ze swoich obserwacji.

Zadanie 2
Wróć do artykułu o inflacji znalezionego w Internecie, który przeczytałaś/eś przygotowując się do lekcji w ramach zadania 2. Czy po lekcji rozwiały się Twoje wątpliwości? Czy znasz już odpowiedzi na pytania, które wcześniej cię nurtowały? Odnotuj wyjaśnienia przy tych pytaniach, na które znasz już odpowiedzi. O kwestie, które nadal pozostają do wyjaśnienia zapytaj na następnej lekcji swojego nauczyciela.

Załącznik 1

Polecenie 1 Majka nie mogła przestać myśleć o tym, co mówili jej koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. „Co oni opowiadali za bzdury?! Udowodnię im, że nie mają racji! Inflacja jest bardzo wysoka!" – pomyślała i postanowiła odszukać jakiś stary paragon z zakupów. Nie było to trudne, gdyż obok wyprowadzania psa na spacer, drobne zakupy spożywcze to jej główny obowiązek domowy. Znalazła paragon za zakupy w spożywczaku z marca 2022, pełniący obecnie rolę zakładki do książki. Rano, jeszcze przed szkołą, wybrała się do pobliskiego sklepu i kupiła dokładnie te same produkty, co rok temu. Zestawiła ceny z paragonu z 2022 i dzisiejszego, w poniższej tabeli:

	Cena w roku 2022	Cena w roku 2023	O ile % wzrosła cena?
Chleb słowiański	5,39	5,99	
Mleko 2,0%	3,59	4,59	
Ser biały półtłusty	5,39	5,89	
Makrela wędzona	6,79	7,59	
Filet z piersi kurczaka	18,90	22,90	

Obliczcie, o ile procent wzrosły ceny poszczególnych towarów zakupionych przez Majkę i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli.

Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla koszyka Majki, zgodnie z poniższym wzorem:

$$stopa\ inflacji = (\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1) * 100\%$$

Polecenie 2 Julka zastanawiała się nad tym, co mówili jej koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. „Czemu oni się tak nakręcają? Przecież ceny wcale tak nie wzrosły…". Zaczęła przeglądać swoje zakupy internetowe w tym samym miesiącu ubiegłego roku, gdy kupiła kila ubrań i akcesoriów elektronicznych i wpisała kwoty do tabeli. Potem pogrzebała w Internecie i dopisała obok nich aktualne ceny tych samych, lub bardzo podobnych rzeczy.

	Cena w roku 2022	Cena w roku 2023	O ile % wzrosła lub zmalała cena?
Jeansy	89,99	95,99	
Sneakersy	119,99	135,99	
Ramoneska	115,99	125,99	
Myszka do kompa	160,99	154,99	
Kamerka internetowa	184,00	175,00	

Obliczcie, o ile procent wzrosły lub zmalały ceny towarów zakupionych przez Julkę i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli.

Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla koszyka Julki, zgodnie z poniższym wzorem:

$$stopa\ inflacji = (\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1) * 100\%$$

Polecenie 3 Kuba nie mógł przestać myśleć o tym, co mówili jego koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. Był pewny, że poszły do góry i to bardzo, bo odkąd jego babcia zachorowała, pomaga jej, opłacając przez Internet rachunki za mieszkanie. Wszedł na konto i porównał, ile babcia płaciła za mieszkanie w tym samym miesiącu zeszłego roku i teraz.

	Koszt w marcu 2022	Koszt w marcu 2023	O ile % wzrosła cena?
Czynsz dla spółdzielni mieszkaniowej	529,00	589,00	
Prąd	75,40	89,50	
Gaz	62,58	74,94	
Wywóz śmieci	23,00	24,50	
Abonament za telefon i internet	39,99	44,99	

Obliczcie, o ile procent wzrosły poszczególne rachunki babci Kuby i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli.

Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla rachunków babci Kuby, zgodnie z poniższym wzorem:

$$stopa\ inflacji = (\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1) * 100\%$$

Polecenie 4 Michał myślał o tym, co mówili jego koledzy w trakcie dzisiejszej dyskusji o wzroście cen. „Kurcze, rzeczywiście w zeszłym roku kieszonkowe mi spokojnie wystarczało, a teraz brakuje mi kasy na podstawowe wydatki… Pracę muszę odpuścić, bo trzeba przysiąść z powtórkami do matury! Ciężko będzie przekonać rodziców, by dali mi więcej pieniędzy, bez mocnych argumentów… Policzę ile mi brakuje kasy przez tą całą inflację i może ich przekonam…" – postanowił. Zestawił w tabeli wartości swoich „podstawowych wydatków" miesięcznych, na podstawie cen sprzed roku i obecnych. „Będzie to mój as w rękawie w dyskusji z rodzicami" -pomyślał Michał zadowolony z siebie.

	Cena w roku 2022	Cena w roku 2023	O ile % wzrosła cena?
Karnet na siłownię	149,00	169,00	
Benzyna do skutera	258,40	293,70	
Burger raz w tygodniu (x4)	91,96	107,96	
Prenumerata magazynów	19,50	25,90	
Kody do ulubionej gry	53,90	59,90	

Obliczcie, o ile procent wzrosły poszczególne wydatki Michała i wpiszcie je w ostatniej kolumnie tabeli.
Następnie obliczcie wskaźnik inflacji dla wydatków Michała, zgodnie z poniższym wzorem:

$$stopa\ inflacji = (\frac{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2023}}{\text{łączna wartość towarów i usług zakupionych w marcu 2022}} - 1) * 100\%$$

Załącznik 3

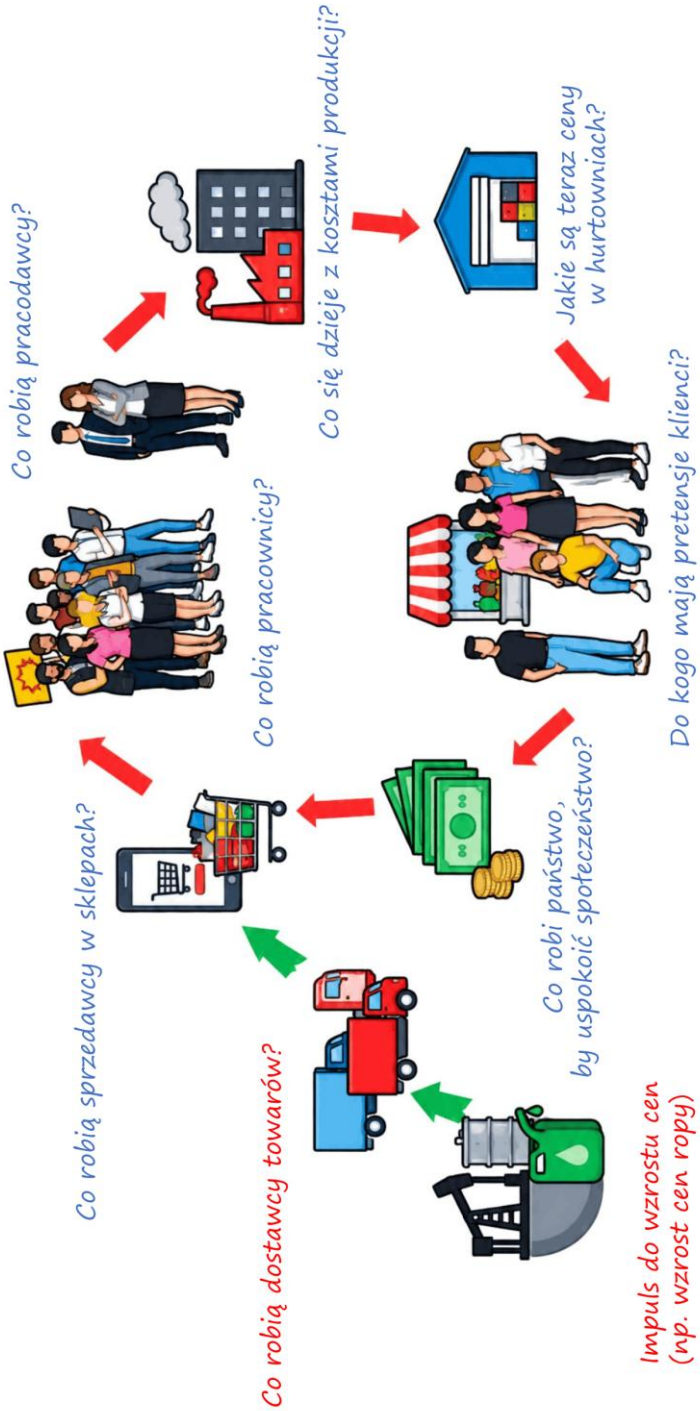
Co robią pracodawcy?
Co się dzieje z kosztami produkcji?
Jakie są teraz ceny w hurtowniach?
Co robią pracownicy?
Do kogo mają pretensje klienci?
Co robią sprzedawcy w sklepach?
Co robi państwo, by uspokoić społeczeństwo?
Co robią dostawcy towarów?
Impuls do wzrostu cen (np. wzrost cen ropy)

Załącznik 4

Uzupełnij luki w tekście.

Systematyczny wzrost cen nazywamy _____,
a przeciętne tempo wzrostu cen
w procentach - _____.
Ceny nie rosną w sposób jednolity: raz wolniej, raz szybciej.
Inflacja powoduje szereg kosztów gospodarczych. Jeśli wyrwie
się spod kontroli i zmieni w _____ (idącą
w setki, tysiące lub miliony procent) koszty są przerażające.
Wszystkim się wydaje, że za inflację odpowiadają inni.
Głównym problemem jest możliwość powstania
_____: rosną ceny, w odpowiedzi na to
rosną płace, a to powoduje dalszy wzrost cen.
Spirali inflacyjnej nie da się powstrzymać zakazami
podwyższania cen. Jedyna sprawdzona metoda to
_____.